
Barbara Grintal

Motivacija starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo informacijske tehnologije

---

POVZETEK

Sodobna informacijska družba ter staranje prebivalstva sprožata potrebo po pojasnjevanju vprašanj, povezanih s sprejemanjem informacijske tehnologije (IT) med starejšimi ljudmi ter vprašanj povezanih z njihovim motiviranjem za komuniciranje s pomočjo IT. Namen raziskave je bil pri starejših ljudeh ugotoviti motivacijske dejavnike za učenje uporabe IT ter vpliv komuniciranja s pomočjo IT na dopolnjevanje njihovega socialnega konvoja. Raziskava temelji na kvantitativnem raziskovalnem pristopu, kjer smo z anketiranjem zbrali podatke od 359 anketirancev, ki so imeli izkušnje z uporabo računalnika in interneta vsaj šest mesecev, so obiskovali tečaj računalništva in bili starejši od 55 let. Rezultati raziskave potrjujejo pripravljenost za učenje uporabe IT kot najpomembnejši motivacijski dejavnik namere učenja in komuniciranja s pomočjo IT pri starejših ljudeh. Pomembna je tudi podpora članov socialnega konvoja starejših ljudi ter zaznava samonadzora starejših ljudi v tem procesu. Starejši ljudje krepijo namero za učenje komuniciranja s pomočjo IT, če zaznavajo dovolj energije za to učenje in če menijo, da bo vložen napor v učenje omogočil komuniciranje s pomočjo IT. Spoznanje o privlačnosti komuniciranja s pomočjo IT prispeva k razumevanju motiviranja starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT in s tem k dopolnjevanju njihovega socialnega konvoja ter ohranjanju njihove socialne vključenosti.

Ključne besede: starejši ljudje, informacijska tehnologija, komunikacija, vedenjska namera, socialni kapital, socialna vključenost

AVTORICA

Dr. Barbara Grintal je doktorirala iz socialne gerontologije na Alma Mater Europaea-Evropski center, Maribor. Zastopa institucijo GeRI, izvaja projekte na področju socialne gerontologije, socialnega varstva, izobraževanja, menedžmenta, organizacije dela in drugih socialnih področij. Je predavateljica v srednješolskih programih ter na terciarni stopnji. Njena raziskovalna področja so uporaba IKT pri starejših ljudeh, ekonomska vprašanja starejših ljudi, delovna aktivnost ter njihova socialna vključenost.

ABSTRACT

Motivating older people to learn and communicate through information technology

The modern information society and the ageing society raise the need to clarify issues related to the adoption of information technology (IT) among older people, as well as issues related to motivating older people to communicate through IT. The purpose of the research is to identify motivating factors for the intention to learn IT among older people and the impact of communication through IT on supplementing the social convoy of older people. The research is based on a quantitative research approach, where we collected data from 359 respondents who had experience using the computer and the internet for at least six months, attended a computer course and were over 55 years old. Results of the research confirm the positive attitude for learning IT as the most important motivating factor of the intention to learn and communicate through IT in older people. The support of members of the social convoy of older people and the perception of self-control of older people in this process is also important. Older people reinforce their intention to learn and communicate through IT, if they perceive enough energy to learn, and if they believe that the effort put into the learning process will create the conditions for communication through IT. Understanding the attractiveness of communicating with IT contributes to understanding the motivation of older people to learn and communicate through IT, thereby complementing their social convoy and maintaining their social inclusion.

Keywords: older people, information technology, communication, behavioural intention, social convoy, social inclusion

AUTHOR

Barbara Grintal has PhD in Social Gerontology, Alma Mater Europaea – ECM Maribor, Slovenia. She represents the institution GeRI, carries out projects in the fields of social gerontology, social security, education, management, work organization and other social issues. She is an associate lecturer at secondary and tertiary education level and a researcher in the field of usage the ICT by older people, their economic situation, work activity and social inclusion.

1 UVOD

V sodobni informacijski družbi se nam poraja pomembno vprašanje, kateri motivi so pomembni za starejše ljudi, da se odločijo za učenje in komuniciranje s pomočjo IT. Raziskave kažejo, da prav pri starejši populaciji zaznavamo porast uporabe IT (Hart, Chaparro in Halcomb, 2008, str. 191; Anderson in Perin, 2017, str. 13), zato je pomembno zavedanje, da so starejši ljudje pripravljeni za učenje in komuniciranje s pomočjo IT takrat, ko v tem zaznavajo neko korist. Po mnenju

nekaterih avtorjev (Gilleard, Hyde in Higgs, 2007, str. 276; Fang idr., 2018, str. 1516) je IT pomembno orodje za krepitev socialne vključenosti starejših ljudi, ki jim omogoča aktivnejše, neodvisno in samostojnejše življenje, saj krepi njihov osebni razvoj, pripadnost skupini, dostop do različnih storitev in informacij ter možnost komuniciranja z drugimi.

Pomemben pristop informacijske družbe je prepoznavanje motivov starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT ter uporaba ustreznih pristopov pri tem učenju. Kot vsak posameznik pred udeležanjem določenega vedenja izraža namero za to vedenje, tako tudi starejši ljudje pred učenjem in komuniciranjem s pomočjo IT izražajo namero za to vedenje. Ker učenje in komuniciranje s pomočjo IT od starejših ljudi zahtevata spremembo njihovega razmišljanja in vedenja, se le-ti soočajo z zadrego ali vstopiti v ta proces učenja in pridobivanja informacijskega znanja. V takšnih okoliščinah je pomembno starejšim ljudem nuditi podporo v procesu učenja in jih motivirati za dolgoročno uporabo IT, kar okrepi njihovo namero za udeležanje le-tega.

Naš raziskovalni problem temelji na prepoznavanju motivov starejših ljudi za krepitev namere učenja uporabe IT in komuniciranja s pomočjo IT, ki zanje predstavlja nov način komuniciranja z okoljem in prispeva k dopolnjevanju njihovega socialnega konvoja. Namen raziskave je bil raziskati vplivne dejavnike na namero starejših ljudi za učenje uporabe IT in kasnejše komuniciranje s pomočjo IT. Pri tem so bili cilji ugotoviti pripravljenost starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT, vpliv subjektivnih norm, ki jih pri tem spodbujajo ter vpliv zaznave samonadzora starejših ljudi nad učenjem in komuniciranjem s pomočjo IT. Nadalje je bil cilj ugotoviti pomen komuniciranja s pomočjo IT za načrtno dopolnjevanje socialnega konvoja starejših ljudi.

V raziskavi smo oblikovali tri hipoteze:

1. Pripravljenost starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT je najpomembnejši dejavnik namere starejših ljudi za to vedenje.
2. Jasno izražena namera starejših ljudi za komuniciranje s pomočjo IT povečuje verjetnost za udeležanje komuniciranja s pomočjo IT, kar jim omogoča dopolnjevanje socialnega konvoja.
3. Starejše ženske močneje izražajo namero za komuniciranje s pomočjo IT kot starejši moški, kar jim omogoča dopolnjevanje socialnega konvoja.

Pri raziskovanju smo izhajali iz dveh teoretičnih okvirov, in sicer iz teorije načrtovanega vedenja (Ajzen, 1985; Ajzen, 1991) in teorije socialnega konvoja (Kahn in Antonucci, 1980). Teorija načrtovanega vedenja temelji na predpostavki, da v primeru naše raziskave vplivajo na namero starejših ljudi za učenje uporabe IT in komuniciranje s pomočjo IT trije dejavniki: pripravljenost starejših ljudi, subjektivne norme ter zaznava samonadzora nad učenjem in komuniciranjem s pomočjo IT. S teorijo socialnega konvoja smo povezali učenje in komuniciranje

s pomočjo IT z dopolnjevanjem socialnega konvoja starejših ljudi. Motivacija starejših ljudi temelji na zaznavanju te tehnologije kot ene od možnih načinov komuniciranja z drugimi ljudmi in s tem povezanim pridobivanjem novih članov socialnega konvoja ter ohranjanjem socialne vključenosti starejših ljudi.

2 TEORIJA NAČRTOVANEGA VEDENJA

Teorija načrtovanega vedenja predpostavlja, da je vedenje posameznika odvisno od pomembnih informacij oziroma prepričanj o določenem vedenju. Glede na ta prepričanja posameznik izrazi namero za to vedenje (Ajzen, 1991, str. 189). Namero posameznika za določeno vedenje napovedujejo stališče oz. pripravljenost posameznika, subjektivne norme oz. spodbuda pomembnih drugih ljudi ter zaznava samonadzora nad vedenjem. Spremembe v stališčih posameznika in v subjektivnih normah povzročijo spremembe v nameri, te pa vodijo v spremembo vedenja (Ajzen, 1985, str. 29–30). Močnejše kot so izraženi posamezniki dejavniki, močnejši je njihov motiv za namero učenja in komuniciranja s pomočjo IT.

Pri proučevanju vedenja smo izhajali iz domene teorije načrtovanega vedenja, da posameznik modelira vedenje s pomočjo odločitev, ki izhajajo iz namere. Za kakovostno napovedovanje določenega vedenja posameznika je potrebno upoštevati cilj, ki ga posameznik zaznava v vsakem vedenju. Prav tako sta pomembna aktivnost, ki ga določeno vedenje od posameznika zahteva ter okolje, v katerem to vedenje poteka.

Posameznik namero za določeno vedenje ustvari s prispevkom treh dejavnikov. Prvi dejavnik vsebuje pripravljenost posameznika, ki izhaja iz njegovih stališč do določenega vedenja, pri čemer si postavi določene cilje. Stališča temeljijo na presoji posameznika, da bo njegovo vedenje imelo zanj pozitivne ali negativne posledice. Drugi dejavnik so subjektivne norme oz. spodbuda pomembnih drugih ljudi, ki se kažejo kot zunanji pritiski pomembnih drugih ljudi in se izražajo kot njihova pričakovanja glede vedenja posameznika. Tretji dejavnik je zaznava nadzora posameznika nad lastnim vedenjem in se kaže kot prepričanje posameznika, da je sposoben udejanjiti določeno vedenje. Kombinacija teh treh dejavnikov ustvarja vedenjsko namero, ki je predpostavka za udejanjenje posameznikovega vedenja. Posameznik uresniči vedenjsko namero, če zaznava pozitivna pričakovanja, ustrezen pritisk s strani pomembnih drugih ljudi ter nadzor nad lastnim vedenjem (Ajzen, 1985, str. 12). Ajzen (1991, str. 206) pri vedenjski nameri poudarja pomen samozaznave nadzora nad vedenjem. V kolikor posameznik ni prepričan v nadzor svojega vedenja, obstaja nizka verjetnost, da razvije vedenjsko namero in prav tako, da se bo vedel skladno s pričakovanim ciljem. Pri tem velja izpostaviti tudi to, da če posameznik zaznava sposobnost za neko vedenje, ko v tem vedenju zaznava priložnost zase in zaznava malo ovir, obstaja velika verjetnost, da to vedenje udejanji.

3 TEORIJA SOCIALNEGA KONVOJA

Teorija socialnega konvoja temelji na podmeni, da je proces staranja vseživljenjski proces, ki ga model socialnega konvoja pojasnjuje z gerontološkega vidika. S teorijo socialnega konvoja pojasnjujemo odnose posameznika iz različnih disciplinarnih vidikov (Antonucci idr., 2014, str. 3), zato ga lahko uporabimo pri proučevanju socialnih odnosov starejših ljudi z drugimi, njim v tem življenjskem obdobju pomembnimi ljudmi. Posameznika skozi celotno življenje spremlja določen socialni konvoj, ki se nenehno spreminja. S spreminjanjem socialnega konvoja se spreminjata tudi socialna podpora, ki jo socialni konvoj nudi posamezniku, in čustvena opora, ki človeku daje občutek socialne vključenosti v določeno družbeno skupino (Grintal, 2016, str. 42–43). Tako kot se posameznik spreminja skozi svoje celotno življenjsko obdobje, tako se spreminja njegova potreba po socialni podpori in čustveni opori. V nekaterih življenjskih situacijah posameznik potrebuje več socialne podpore, v nekaterih pa več čustvene opore. Za kakovost življenja je pomembno prepričanje, da se starejši ljudje za pričakovano podporo lahko obrnejo na člane svojega socialnega konvoja.

S spremembo življenjskih obdobj se poleg potreb spreminjajo tudi odnosi posameznika do drugih ljudi. V določenem obdobju so posamezniku nekateri ljudje pomembnejši od drugih. Ti pomembni drugi ljudje vplivajo na oblikovanje posameznikovega življenja s svojo identiteto in s svojimi življenjskimi izkušnjami. Ker je socialni konvoj za posameznika pomemben vir podpore, so njegovi odnosi s člani socialnega konvoja zelo pomembni za njegovo kakovost življenja. Zato je važno, kot poudarjajo Milardo in sodelavci (2014, str. 52), da posameznik vložiti določen napor za krepitev odnosov s člani svojega socialnega konvoja. Če se osredotočimo na pomen socialnega konvoja za starejše ljudi, Birditt in sodelavci (2012, str. 728) predstavljajo člane socialnega konvoja starejših ljudi kot pomemben vir podpore, še posebej v primeru prelomnih dogodkov, kot so upokojitev, bolezni, odhod otrok od doma in podobno. Starejši ljudje pričakujejo od članov svojega socialnega konvoja predvsem zaupanje, gotovost, spoštovanje, zdravstveno nego, pogovor, ko so razburjeni, ter pogovore o zdravju (Antonucci in Akiyama, 1987, str. 521). Poleg tega želijo starejši ljudje s člani svojega socialnega konvoja deliti izkušnje o procesu staranja, saj so člani socialnega konvoja pogosto podobne starosti. Izmenjava različnih življenjskih izkušenj, s katerimi se soočajo starejši ljudje, potrjuje glede določenih vedenj ter opora v primeru negotovosti, pomembno prispevajo k vedenju starejših ljudi in imajo vpliv na njihove uspehe in neuspehe (Phillips idr., 2010, str. 58).

Odnos, ki ga ima posameznik s člani svojega socialnega konvoja, je odvisen tako od spola, starosti, izobrazbe, zdravja in dobrega počutja, kakor od pogostosti stikov in geografske oddaljenosti. Prav tako posameznik gradi svoj odnos s člani socialnega konvoja na podlagi izkušenj. Raziskave o članstvu socialnega konvoja

starejših ljudi kažejo (Cornwel, 2011, str. 786–791), da imajo starejše ženske več članov socialnega konvoja kot starejši moški, da so bolj osredotočene na njegovo vzdrževanje in razvoj ter da so bolj motivirane za sklepanje novih poznanstev; to jim omogoča večjo neodvisnost.

Raziskovalci Birditt, Antonucci in Tighe (2012, str. 728) ugotavljajo, da imajo starejši ljudje manj številčno članstvo socialnega konvoja kot mlajši ljudje. Razlog bi lahko pripisali temu, da so starejši ljudje bolj izključeni iz družbenega dogajanja zaradi različnih vzrokov, kot so zdravstvene težave, zmanjšana mobilnost ter upad zanimanja za družbeno dogajanje. Poleg tega starejši ljudje težje navežejo nova poznanstva in se bolj zanašajo na podporo članov družine in tiste člane socialnega konvoja, s katerimi jih povezuje daljše poznanstvo; to je povezano s pomanjkanjem zaupanja do drugih ljudi. Fingerman in Hay (2002, str. 430–432) ugotavljata, da starejši ljudje socialne odnose zaznavajo drugače kakor mlajši ljudje in da velik pomen pripisujejo predvsem odnosom s svojimi otroki in vnuki, medtem ko so mlajšim ljudem pomembnejši odnosi z zakonskim partnerjem ter prijatelji.

S pomočjo teorije socialnega konvoja smo pojasnjevali priložnost starejših ljudi, da s pomočjo učenja in komuniciranja s pomočjo IT dopolnjujejo svoj socialni konvoj in ohranjajo socialno vključenost, kar jim predstavlja pomemben motiv za oblikovanje namere za učenje in komuniciranje s pomočjo IT.

4 NAMERA STAREJŠIH LJUDI ZA UČENJE IN KOMUNICIRANJE S POMOČJO IT

Informacijsko znanje starejših ljudi je pomembno za vsako razvito družbo, saj jim preprečuje in lajša njihovo nesamostojnost. Informacijsko komunikacijska tehnologija predstavlja starejšim ljudem pomemben vir socialne mreže prijateljev in znancev, ki odločilno prispevajo h kakovosti njihovega vsakdanjega življenja (Lenarčič in Ramovš, 2006, str. 18–19). Pomemben izziv dolgožive družbe, v kateri bo po predvidevanjih leta 2030 že 29 % starejših od 60 let, je soočenje z demografskimi spremembami ter prepoznavanje in razumevanje vplivnih dejavnikov zdravja in kakovosti življenja starejših ljudi (Morrison in McCutcheon, 2019, str. 14). Pri tem je pomembno starejšim ljudem ustvariti priložnost za učenje uporabe IT ter jih motivirati za komuniciranje s pomočjo IT, ki jim omogoča povezovanje z drugimi ljudmi.

Znanje uporabe IT omogoča starejšim ljudem v sedanji družbi komuniciranje in povezave z drugimi ljudmi, kar pomembno prispeva k temu, da ostajajo aktivni člani družbe. Raziskave kažejo, da pridobivanje novega znanja uporabe IT in posodabljanje že osvojenega znanja starejšim ljudem omogoča dostop do virov podpore in različnih storitev, ki so pomembne za njihovo neodvisnost (Slegers idr., 2008; Fang idr. 2018, str. 1516). IT starejšim ljudem omogoča nov način

komuniciranja in povezave z drugimi ljudmi. V družbi znanja je pomembno, da se starejši ljudje naučijo uporabe IT, da bi imeli dostop do virov in storitev, ki so pomembni za ohranjanje njihove samostojnosti. Tako se počutijo manj odvisni od drugih ljudi, hkrati pa s tem čim dlje aktivno preživljajo starost (Grintal, 2016; Barbosa Neves idr., 2018, str. 1681). Ramovš (2012, str. 34) poudarja pomen računalniškega opismenjevanja starejših ljudi, saj družbeno življenje čedalje bolj teče na osnovi IT, zato poudarjamo pomen motiviranja starejših ljudi za učenje uporabe IT in za komuniciranje s pomočjo IT.

Starejši ljudje težje sprejemajo nove IT in se bodo odločili za učenje in komuniciranje s pomočjo IT, torej izrazili nameru za to vedenje le, če zavzemajo stališča, da sta učenje in komuniciranje s pomočjo IT enostavna ter da pri tem ne zaznavajo veliko ovir. Kot ugotavljajo Chien, Wu in Hsu (2014, str. 198) jih od učenja uporabe IT odvrne, če nimajo ustrezne računalniške opreme in če je ta oprema predraga. Chaffin in Harlow (2005, str. 312–313) poudarjata, da so za učenje uporabe IT pri starejših ljudeh pomembni čas, postopnost učenja in zadovoljstvo s komuniciranjem s pomočjo IT. Pri tem izpostavljamo, da se starejši ljudje počasneje učijo uporabe IT, saj so večinoma zaključili izobraževanje pred razvojem IT in je učenje nove tehnologije zanje težavnejše, ker morajo v proces učenja vložiti veliko večji napor kot mlajši ljudje. Braun (2013, str. 673) kot pomemben dejavnik uporabe IT izpostavlja mnenje drugih ljudi, pri čemer je pomemben tako njihov vpliv na odločitev za učenje kot njihova podpora v času pridobivanja informacijskega znanja. Ker imajo starejši ljudje večinoma nižjo stopnjo zaupanja v svoje sposobnosti za pridobivanje omenjenega znanja, jim je spodbuda drugih ljudi zelo pomembna. Wilkowska in Ziefle (2009, str. 97) za pridobivanje informacijskih znanj pri starejših ljudeh izpostavljata pomen njihovih predhodnih izkušenj s tehnologijo. Starejši ljudje, ki imajo s tehnologijo že izkušnje, so samozavestnejši in se hitreje odločijo tudi za osvajanje novih informacijskih znanj. Pri starejših ljudeh, ki teh izkušenj s tehnologijo nimajo ali pa so zelo skope, pa spodbudno deluje prav podpora s strani družine in prijateljev. Motivacijo za učenje jim pomenijo tudi pravi pristopi in metode učenja novih informacijskih znanj.

V Sloveniji se bile opravljene raziskave o uporabi IT na populaciji starejših ljudi, vendar ni bilo raziskav o nameri učenja in komuniciranja s pomočjo IT, s pomočjo katerega bi starejši ljudje ohranjali oziroma dopolnjevali člane svojega socialnega konvoja in s tem ostajali socialno vključeni.

5 METODOLOGIJA

5.1 RAZISKOVALNI OKVIR

V raziskavi smo uporabili kvantitativni metodološki pristop. Oblikovali smo lastni anketni vprašalnik, sestavljen iz šestih sklopov:

1. demografski podatki,
2. stališča o pripravljenosti starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT,
3. stališča o subjektivnih normah starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT,
4. stališča o zaznavi samonadzora starejših ljudi nad učenjem in komuniciranjem s pomočjo IT,
5. ugotavljanje kakovosti komunikacije starejših ljudi s pomočjo IT,
6. možnosti dopolnjevanja socialnega konvoja s pomočjo komuniciranja preko IT.

V tem članku predstavljamo izsek raziskovalnih rezultatov, ki so del kompleksne raziskave o učenju in komuniciranju s pomočjo IT med starejšimi ljudmi (Grintal, 2016).

5.2 VZOREC

Skladno s priporočili avtorjev (Ambrož in Colarič-Jakše, 2015, str. 120) smo uporabili neverjetnostno vzorčenje in enote izbrali glede na dostopnost in značilnost populacije. Tako smo v vzorec vključili tiste starejše ljudje, ki so imeli izkušnje z uporabo računalnika in interneta vsaj šest mesecev, ki so obiskovali tečaj računalništva ter so bili starejši od 55 let. Povezavo na spletni anketni vprašalnik smo poslali 44 univerzam za tretje življenjsko obdobje, 41 izvajalcem programa računalniška pismenost za odrasle ter 14 domovom za upokojence, v katerih so izvajali tečaje računalništva. Nekaterim od omenjenih institucij smo na njihovo zahtevo posredovali anketne vprašalnike v fizični obliki.

Anketni vprašalnik je med septembrom in decembrom 2015 izpolnilo 551 anketirancev, od tega 359 v celoti; te smo vključili v nadaljnjo analizo. Povprečna starost anketirancev je bila 65,2 let, med njimi je bilo 73 % žensk in 27 % moških. Najmlajši anketiranec je bil star 55 let, najstarejši pa 83 let. 48,8 % jih je živel v večjem mestu ali predmestju, 51,2 % v majhnem mestu, kraju ali vasi. 40,7 % se jih je uporabe IT naučilo na tečajih v okviru univerz za tretje življenjsko obdobje, 37,9 % drugje, najpogosteje v službi. Manjšina anketirancev je nova tehnološka znanja pridobilo v delavnicah računalniške pismenosti za odrasle in na tečajih Simbioze v domovih za starejše ljudi.

5.3 OBDELAVA PODATKOV

Zbrane empirične podatke smo vnesli v statistični program SPSS ver. 21, preverili normalnost porazdelitev spremenljivk ter skladno s tem izbrali ustrezne metode analize podatkov. Uporabili smo faktorsko analizo – metodo glavnih komponent, kjer smo smiselnost preverili s KMO preizkusom ($KMO > 0,5$), zanesljivost latentnih faktorjev pa smo preizkusili s Cronbach alfa preizkusom

(koeficient $> 0,8$). Za testiranje hipotez pa smo uporabili GLM in Probit regresijski model. Uporabljene metode so podrobneje prikazane v okviru celotne raziskave o učenju in komuniciranju s pomočjo IT med starejšimi ljudmi (Grntal 2016).

6 REZULTATI

6.1 PRIPRAVLJENOST ANKETIRANCEV ZA UČENJE IN KOMUNICIRANJE S POMOČJO IT

Najvišje povprečne ocene anketirancev kažejo (Tabela 1), da jim je pri učenju in komuniciranju s pomočjo IT najpomembnejše to, da nimajo težav z vzpostavljanjem stikov z ljudmi s pomočjo IT (3,74). Prijetno jim je, če se s pomočjo IT povežejo s sovrstniki (3,57). Na internetu ne zaznavajo težav pri komuniciranju z drugimi ljudmi (3,46). Vrednost komunalitete faktorske analize je najvišja glede tega, da anketiranci na internetu nimajo težav z izražanjem nasprotnega mnenja (0,819). Prav tako je pomembno izhodišče za učenje in komuniciranje s pomočjo IT, da anketiranci ne zaznavajo večjih težav pri komunikaciji z osebami nasprotnega spola (0,812) in pri izražanju mnenj v kočljivih situacijah (0,806). Anketiranci so nekoliko manj naklonjeni hitremu sklepanju prijateljstev z ljudmi svoje generacije s pomočjo IT (0,672) in vključevanju v spletna socialna omrežja (0,576). Ugotovimo lahko, da stališča anketirancev glede uporabnosti IT pomembno vplivajo na njihov motivacijski potencial za oblikovanje vedenjske namere za učenje in komuniciranje s pomočjo IT. Motivacijski potencial anketirancev namreč izhaja iz njihovega prepričanja, da bodo v procesu učenja uporabe IT nagrajeni z znanjem, ki jim bo omogočilo komuniciranje s pomočjo IT.

Tabela 1: Stališča anketirancev o učenju in komuniciranju s pomočjo IT

Spremenljivka	Povprečna ocena	Standardni odklon	Komunaliteta
Nimam težav z vzpostavljanjem stikov z ljudmi po internetu.	3,74	1,40	0,545
Prijetno mi je, če se po internetu povežem z ljudmi, ki so moji sovrstniki.	3,57	1,40	0,662
Na internetu nimam težav pri komunikaciji z drugimi ljudmi.	3,46	1,41	0,794
Nimam težav pri izražanju nasprotnega mnenja, ko komuniciram z drugimi ljudmi po internetu.	3,22	1,42	0,819
Nimam težav, če moram po internetu komunicirati s privlačno osebo nasprotnega spola.	3,17	1,43	0,812
Na internetu nimam težav pri izražanju svojih mnenj v kočljivih situacijah.	3,03	1,42	0,806
Po internetu hitro sklepam prijateljstva z ljudmi mojih let oz. moje generacije.	2,65	1,47	0,672
Nimam težav pri vključevanju v socialna omrežja na internetu (Facebook, Twitter, Skype).	2,53	1,51	0,576

Povprečne ocene v Tabeli 2 kažejo, da anketiranci glede spodbude drugih ljudi zavzemajo stališče, da so njim pomembni ljudje mnenja, da se morajo učiti in komunicirati s pomočjo IT (3,45) ter da morajo v tem procesu učenja vztrajati (3,57). Anketirancem je pomembno, da pomembni drugi ljudje zaupajo v njihovo pripravljenost in sposobnost učenja in komuniciranja s pomočjo IT (3,38), pri čemer izpostavljajo predvsem spodbudo ožjih družinskih članov (3,04). Nekoliko manj spodbude pričakujejo od prijateljev (2,74) in institucije, ki izvaja tečaje računalništva (2,65). Na podlagi vrednosti komunalitet faktorске analize ugotavljamo, da anketiranci od prijateljev pričakujejo pomoč pri komuniciranju s pomočjo IT (0,605) in da ne zaznavajo pritiska ožjih družinskih članov, da se naučijo uporabljati IT in komunicirati s pomočjo IT (0,725). Anketiranci so torej prepričani, da pomembni drugi ljudje krepijo njihovo namero za učenje in komuniciranje s pomočjo IT, saj jih motivira njihovo mnenje, da je v vsakdanjem življenju učenje in znanje uporabe IT nujno in pomembno. V procesu učenja anketiranci pričakujejo podporo od ožjih družinskih članov, prijateljev in znancev, ki tvorijo njihov socialni konvoj. Od izobraževalnih institucij pa anketiranci pričakujejo, da jim bodo posredovale določene informacije, ki jih za učenje uporabe IT potrebujejo ter da jim bodo v pomoč pri premagovanju ovir, s katerimi bi se lahko soočali v procesu učenja uporabe IT.

Tabela 2: Stališča anketirancev o spodbudah drugih ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT

Spremenljivka	Povprečna ocena	Standardni odklon	Komunaliteta
Večina ljudi, ki so mi pomembni, so mnenja, da se moram učiti uporabe IT.	3,45	1,45	0,793
Večina ljudi, ki so mi pomembni, meni, da moram vztrajati pri učenju uporabe IT.	3,57	1,47	0,820
Pomembno je, da ljudje, ki so mi pomembni, zaupajo v mojo pripravljenost in sposobnost, da se naučim uporabe IT.	3,38	1,44	0,760
Za učenje uporabe IT me spodbujajo ožji družinski člani.	3,04	1,56	0,740
Za učenje uporabe IT me spodbujajo ožji prijatelji.	2,74	1,44	0,811
Za učenje uporabe IT me spodbuja institucija, ki izvaja učenje uporabe interneta.	2,65	1,54	0,550
Od ožjih prijateljev pričakujem, da mi bodo pomagali pri uporabi IT.	2,97	1,50	0,605
Ožji družinski člani pritiskajo name, da se naučim uporabljati IT.	2,51	1,52	0,725

Iz rezultatov povprečnih ocen o zaznavi samonadzora anketirancev nad učenjem in komuniciranjem s pomočjo IT (Tabela 3) je razvidno, da anketiranci v komuniciranju s pomočjo IT prepoznavajo možnost za svojo neodvisnost (4,25), krepitev povezanosti s prijatelji (3,91), njihovo vključenost v družbo (3,37) ter povezanost z ožjo družino (3,33). Na podlagi vrednosti komunalitet faktorске analize pa ugotavljamo, da anketiranci v učenju in komuniciranju s pomočjo IT

zaznavajo priložnost zmanjšanja osamljenosti (0,717) ter možnost postati del skupine (0,658). Anketiranci torej pozitivno zaznavajo svojo sposobnost za učenje uporabe IT in kasnejše komuniciranje s pomočjo IT, kar je dobro izhodišče za to, da zaznavajo tudi svoj vpliv za učenje in komuniciranje s pomočjo IT. Samonadzor anketirancev v procesu učenja uporabe IT krepi njihovo predstavo o uporabnosti znanj IT, ki jo zaznavajo kot priložnost za spoznavanje ljudi, učenje novih znanj ter zmanjšanje osamljenosti. Ta zaznava samonadzora anketirancev povečuje njihovo zaznavo vpliva lastnega delovanja v procesu učenja in komuniciranja s pomočjo IT, pa tudi njihovo namero za to vedenje.

Tabela 3: Zaznavanje samonadzora anketirancev nad učenjem in komuniciranjem s pomočjo IT

Spremenljivka	Povprečna ocena	Standardni odklon	Komunaliteta
Z uporabo IT sem bolj neodvisen/a.	4,25	1,05	0,537
Uporaba IT krepi mojo povezanost s prijatelji.	3,91	1,24	0,682
Uporaba IT krepi mojo povezanost z ožjo družino.	3,33	1,55	0,628
Z redno uporabo IT sem bolj vključen/a v družbo.	3,37	1,38	0,598
Čutim, da bom z uporabo IT del skupine, v kateri so moji prijatelji.	3,25	1,45	0,658
Z uporabo IT sem manj osamljen/a.	3,22	1,53	0,717

6.2 NAMERA ANKETIRANCEV ZA UČENJE IN KOMUNICIRANJE S POMOČJO IT

Na namero anketirancev, da se dejansko odločijo za učenje in komuniciranje s pomočjo IT, imajo dejavniki namere različen vpliv. Nekateri pripisujejo večji pomen pripravljenosti za učenje in komuniciranje s pomočjo IT, drugi subjektivnim normam oz. vplivu in podpori drugih ljudi za to vedenje, tretji zaznava samonadzora nad tem vedenjem. Skupek vseh treh dejavnikov pa pri vseh anketirancih prispeva k temu, da se dejansko odločijo za učenje uporabe IT in da komunicirajo s pomočjo IT.

Rezultati kažejo (Tabela 4), da je anketirancem za učenje in komuniciranje s pomočjo IT pomembno zaznavanje nadzora nad situacijo. To pomeni, da je njihovo stališče do učenja in komuniciranja s pomočjo IT pozitivno, da je vpliv drugih ljudi pozitiven ter da pri tem zaznavajo samonadzor. Povprečne ocene kažejo, da je za ta proces anketirancem pomembno zaupanje v lastne sposobnosti (4,61) ter želja po učenju in komuniciranju s pomočjo IT (4,51). V komuniciranju s pomočjo IT anketiranci zaznavajo koristi (4,52), učenje le-tega pa se jim zdi priložnost za spoznavanje drugih ljudi in učenja novih stvari (4,25). Tudi vrednosti komunalitet factorske analize kažejo, da je anketirancem pomembno zaznavanje lastnih sposobnosti za učenje in komuniciranje s pomočjo IT (0,817), pomemben vpliv pa ima tudi izražanje veselja oz. pričakovanja za pričetek pridobivanja novih IT znanj (0,734). Na namero anketirancev, da se odločijo za

učenje in komuniciranje s pomočjo IT, vpliva moč njihovega prepričanja, da se novega znanja uporabe IT lahko naučijo (0,717). Anketiranci zaznavajo, da so sposobni za učenje uporabe IT in se jim to znanje zdi tudi uporabno. Prav tako so prepričani, da bodo v procesu učenja uporabe IT uspešni, kar pomembno krepi njihovo namero za to vedenje.

Tabela 4: Namera anketirancev za učenje in komuniciranje s pomočjo IT

Spremenljivka	Povprečna ocena	Standardni odklon	Komunaliteta
Sposoben/a sem se naučiti uporabe IT.	4,61	0,73	0,817
Želim se naučiti uporabljati IT.	4,51	0,93	0,682
Lahko se naučim uporabe IT, če to želim.	4,61	0,68	0,717
Učenje uporabe IT mi zelo koristi.	4,52	0,83	0,618
Z uporabo IT nenehno spoznavam ljudi in se učim novih stvari.	4,25	0,95	0,515
Z veseljem sem pričakoval/a, da se bom lahko učil/a uporabljati IT.	4,43	0,97	0,734

6.3 SOCIALNI KONVOJ ANKETIRANCEV IN NJIHOVA SOCIALNA VKLJUČENOST

Anketiranci ne zaznavajo pomanjkljive podpore s strani članov svojega socialnega konvoja, kar bi vodilo do njihove socialne izključenosti in osamljenosti. Povprečne ocene v tabeli 5 kažejo, da se ne strinjajo s tem, da nimajo ljudi, s katerimi bi se lahko resnično pogovorili (1,69). Prav tako nimajo občutka, da ne bi bili v pristnih odnosih z drugimi ljudmi (2,07) ali da bi bili drugi ljudje zraven njih, ne pa dejansko z njimi (2,16). Ocene komunalitete faktorске analize kažejo, da anketiranci nimajo občutka, da jih drugi ljudje ne bi poznali (0,891) oziroma razumeli (0,875). Iz rezultatov lahko ugotovimo, da bi v primeru socialne izključenosti in osamljenosti le-to anketiranci lažje obvladovali s komuniciranjem s pomočjo IT. Anketiranci s komuniciranjem z drugimi ljudmi s pomočjo IT izgubijo občutek osamljenosti in čutijo pripadnost ljudem, ki jih poznajo, razumejo in jim nudijo podporo, ko jo potrebujejo.

Tabela 5: Odnosi anketirancev s člani socialnega konvoja

Spremenljivka	Povprečna ocena	Standardni odklon	Komunaliteta
Čutim, da nisem v pristnem stiku z nikomer.	2,07	1,27	0,778
Čutim, da me nihče zares ne pozna.	1,89	1,20	0,891
Čutim, da me nihče zares ne razume.	1,81	1,16	0,875
Čutim, da so ljudje zraven mene, niso pa z menoj.	2,16	1,33	0,756
Nimam ljudi, s katerimi se lahko resnično pogovorim.	1,69	1,14	0,642

6.4 REZULTATI REGRESIJSKEGA MODELA ZA NAMERO UČENJA IN KOMUNICIRANJA S POMOČJO IT

Z GLM regresijskim modelom, katerega rezultati so predstavljeni v Tabeli 6, smo ugotovili vpliv treh dejavnikov na namero anketirancev, da se odločijo za učenje in komuniciranje s pomočjo IT, in sicer: pripravljenost anketirancev, subjektivne norme ter zaznava samonadzora nad učenjem in komuniciranjem s pomočjo IT.

Tabela 6: Ocena parametrov GLM regresijskega modela

Odvisne spremenljivke	SD	t	P	β koeficient	Standardna napaka β
Pripravljenost za učenje in komuniciranje s pomočjo IT	0,036	6,332	0,000	0,315	0,050
Subjektivne norme za učenje in komuniciranje s pomočjo IT	0,035	4,872	0,000	0,241	0,049
Zaznava samonadzora za učenje in komuniciranje s pomočjo IT	0,037	-3,157	0,002	-0,147	0,047

Neodvisna spremenljivka: Namera za učenje in komuniciranje s pomočjo IT

Legenda: SD – standardni odklon, t – vrednost, P – stopnja tveganja α .

Iz rezultatov v Tabeli 6 lahko potrdimo, da vse tri neodvisne spremenljivke statistično značilno vplivajo na odvisno spremenljivko »namera za učenje in komuniciranje s pomočjo IT«. Najmočnejši vpliv na namero anketirancev za učenje in komuniciranje s pomočjo IT ima njihova pozitivna pripravljenost za to vedenje ($\beta = 0,315$, $P = 0,000$). Vpliv na to namero anketirancev imata tudi pozitiven vpliv pomembnih drugih ljudi ($\beta = 0,241$, $P = 0,000$) ter zaznavanje samonadzora anketirancev za to vedenje ($\beta = -0,147$, $P = 0,002$). Izpostaviti velja negativen regresijski koeficient β pri zaznavanju samonadzora ($\beta = 0,241$), kar pomeni, da slabše ko anketiranci zaznavajo samonadzor nad učenjem in komuniciranjem s pomočjo IT, močnejše izražajo namero za učenje in komuniciranje s pomočjo IT. Pričakujejo namreč, da bodo s tem okrepili zaupanje v svoje sposobnosti in postali samozavestnejši.

Drugo in tretjo hipotezo, smo testirali s Probit regresijskim modelom, kjer smo kot neodvisni spremenljivki vključili »namero za učenje in komuniciranje s pomočjo IT« in »spol«, kot odvisno spremenljivko pa »spoznavanje novih prijateljev«. Najprej smo testirali drugo hipotezo, da jasno izražena namera anketirancev za komuniciranje s pomočjo IT povečuje verjetnost za udeležanje komuniciranja s pomočjo IT, ker jim s spoznavanjem novih prijateljev omogoča dopolnjevanje socialnega konvoja. Rezultati analize kažejo, da namera za učenje in komuniciranje s pomočjo IT ($\beta = 0,640$, $p = 0,001$) in spol ($\beta = -0,893$, $p = 0,000$) statistično značilno vplivata na spoznavanje novih prijateljev. S tem lahko potrdimo drugo hipotezo, da jasno izražena namera anketirancev za

komuniciranje s pomočjo IT povečuje verjetnost za udejanjenje komuniciranja s pomočjo IT, kar anketirancem omogoča dopolnjevanje socialnega konvoja. Anketiranci z močno izraženo namero za učenje in komuniciranje s pomočjo IT se za to vedenje tudi odločijo, saj jih motivira, da tako spoznavajo nove prijatelje, ki so pomemben vir njihove socialne podpore in čustvene opore. Rezultati potrjujejo tudi tretjo hipotezo, da starejše anketiranke močneje izražajo namero za komuniciranje s pomočjo IT kot starejši anketiranci, kar jim omogoča dopolnjevanje socialnega konvoja. Starejše anketiranke so v primerjavi s starejšimi anketiranci bolj motivirane za učenje in komuniciranje s pomočjo IT.

7 RAZPRAVA

Spoznanja iz raziskave lahko glede na velikost vzorca pogojno posplošimo na populacijo starejših ljudi v Sloveniji, če imajo sorodne značilnosti kakor naš raziskani vzorec.

Osnova za oblikovanje vedenjske namere starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT izhaja iz njihovega motivacijskega potenciala. Na namero starejših ljudi, da se odločijo za učenje in kasneje za komuniciranje s pomočjo IT, najmočneje vplivajo motivi oziroma njihova pozitivna pripravljenost za učenje in komuniciranje s pomočjo IT.

Pripravljenost starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT izhaja iz njihovega prepričanja, da bo učenje imelo zanje pozitivne posledice. Starejšim ljudem, ki zaznavajo pozitivna pričakovanja glede učenja in komuniciranja s pomočjo IT in v tem zaznavajo tudi korist, se njihova motivacija za učenje in komuniciranje s pomočjo IT poveča, s tem pa pomembno prispeva k napovedovanju njihove namere, da se bodo pričeli učiti. Prav tako je anketirancem pomembno, da v procesu učenja uporabe IT ne zaznavajo veliko ovir, ki zmanjšujejo njihovo namero za učenje, o čemer poročajo tudi druge raziskave (Chien idr., 2014; Chaffin in Harlow, 2005; Braun, 2013).

Motiv za učenje uporabe IT izhaja iz prepričanja starejših ljudi, da komuniciranje s pomočjo IT izkoristijo za spoznavanje novih prijateljev, s katerimi si izmenjujejo predvsem čustveno oporo. Na podlagi analize rezultatov ugotavljamo, da starejše ženske izraziteje kot starejši moški dopolnjujejo člane svojega socialnega konvoja, ki so pomemben vir socialne podpore in čustvene opore, kar nadgrajuje ugotovitve Cornwela (2011).

Na pripravljenost učenja uporabe IT pomembno vpliva podporno okolje starejših ljudi, kar je skladno s predhodnimi ugotovitvami Brauna (2013). Podpora pomembnih drugih ljudi predstavlja starejšim ljudem pomemben motiv za učenje in komuniciranje s pomočjo IT. Starejše ljudi motivira, če pomembni drugi ljudje izrazijo prepričanje, da je komuniciranje s pomočjo IT v vsakdanjem

življenju nujno in pomembno ter če pomembni drugi ljudje verjamejo v pripravljenost in sposobnost starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT.

Pomemben motiv za namero učenja uporabe IT pri starejših ljudeh je tudi zaznava samonadzora, pri kateri sta pomembna zaznava sposobnosti za učenje in komuniciranje s pomočjo IT ter izid pozitivnih pričakovanj in pričakovane nagrade, ki se izraža kot priložnost za dopolnjevanje članov socialnega konvoja. Če starejši ljudje zaznavajo uporabnost učenja in komuniciranja s pomočjo IT kot možnost dostopa do potencialnih članov svojega socialnega konvoja, to povečuje verjetnost, da bodo učenje in komuniciranje s pomočjo IT udeležili.

Dopolnjevanje socialnega konvoja je pomemben interaktiven proces, v katerem starejši ljudje utrjujejo in izmenjujejo socialno podporo z drugimi člani socialnega konvoja, s čimer zadovoljijo svoje potrebe po socialni interakciji z drugimi ljudmi; to je ugotovitev naše raziskave Grintal (2016). Starejšim ljudem se socialni konvoj običajno krči, kar zmanjšuje njihovo socialno podporo in čustveno oporo. Zato jim je potrebno predstaviti uporabnost komuniciranja s pomočjo IT kot možnost za dopolnjevanje njihovega socialnega konvoja ter jih spoznati z novimi možnostmi komuniciranja, katerega cilj je ohranjanje stikov z družbenim okoljem. Sodoben način življenja in razvoj IT sta izziv starejšim ljudem, ki te tehnologije ne uporabljajo aktivno za komuniciranje z drugimi ljudmi s ciljem, da bi ohranjali in dopolnjevali socialni konvoj.

Izsledki naše raziskave so spodbudni za ohranjanje socialne vključenosti in zmanjšanje tveganja za pojav osamljenosti pri starejših ljudeh, saj jih k iskanju novih načinov komuniciranja spodbuja želja po socialni vključenosti in težnja po ohranjanju ali dopolnjevanju socialnega konvoja. Spremembe socialnega konvoja v poznem življenjskem obdobju jim pomenijo dovolj močan motiv za uporabo novega načina komuniciranja s pomočjo IT. Prispevek znanosti je ugotovitev, da lahko v sodobni družbi zaustavimo krčenje socialnega konvoja starejših ljudi in jim omogočimo načrtovanje in dejansko dopolnjevanje njihovega socialnega konvoja preko komuniciranja s pomočjo IT. Potreba starejših ljudi po prilagajanju novim načinom komuniciranja spodbuja nov način interakcije v njihovem socialnem okolju. Ta ugotovitev je nova dimenzija teorije načrtovanega vedenja (Ajzen, 1991), da zaznava napora pri učenju in komuniciranju s pomočjo IT prispeva k njihovi krepitvi namere za to vedenje. Če starejši ljudje nimajo pozitivnih pričakovanj povezanih s ciljem, potem v ta cilj ne bodo želeli vložiti veliko napora. V procesu motivacije za učenje uporabe IT so pričakovanja starejših ljudi zelo pomembna.

Starejši ljudje pripisujejo socialnim stikom z drugimi ljudmi velik pomen, kar je skladno z ugotovitvami dosedanjih raziskav (Birditt idr., 2012; Phillips idr., 2010). Samonadzor nad vedenjem pa starejšim ljudem utira pot do uresničitve teh socialnih stikov. Ohranjanje in vzpostavljanje stikov z drugimi ljudmi s komuniciranjem s pomočjo IT krepi avtonomijo starejših ljudi in njihov

občutek pripadnosti skupnosti. Prispevek znanosti je tudi spoznanje, da aktiven in kakovosten socialni konvoj krepi zaznavo samonadzora starejših ljudi in s tem njihovo spoznanje o potrebi po aktivnem sodelovanju v komuniciranju s pomočjo IT.

V raziskavi smo se omejili na raziskovanje vpliva komuniciranja s pomočjo IT na dopolnjevanje socialnega konvoja starejših ljudi. Proučevali smo vpliv dejavnikov načrtovanega vedenja na razvoj motivacijskega potenciala starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT ter ga povezali s stanjem socialnega konvoja starejših ljudi in njihovo zaznavo socialne vključenosti. Ker je proučevanje omenjenega stanja kompleksno, bi bilo potrebno v prihodnjih raziskavah povezati kvantitativni pristop s poglobljeno kvalitativno obravnavo učenja in komuniciranja s pomočjo IT ter s tem povezanim stanjem socialnega konvoja.

8 ZAKLJUČEK

Starejši ljudje se pred odločitvijo za učenje uporabe IT soočajo z zadrego, ali vstopiti v proces pridobivanja novega informacijskega znanja, ki od njih zahteva določen napor. Namera starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT izhaja iz njihovega motivacijskega potenciala. Najmočnejši motivacijski dejavnik namere je njihova pozitivna pripravljenost za učenje in komuniciranje s pomočjo IT. Če starejši ljudje to zaznajo kot priložnost za nov način komuniciranja z drugimi ljudmi, jim to zanje predstavlja dovolj privlačno nagrado, da so v ta proces pripravljeni vložiti določen napor.

Pomemben motivacijski dejavnik namere za učenje in komuniciranje starejših ljudi s pomočjo IT je podpora pomembnih drugih ljudi, predvsem članov njihovega socialnega konvoja. Če starejši ljudje zaznajo, da pomembni drugi ljudje od njih pričakujejo, da se bodo učili in komunicirali s pomočjo IT in če od teh ljudi prejmejo ustrezno podporo, krepijo svojo namero za udeleževanje tega vedenja.

K nameri starejših ljudi za učenje in komuniciranje s pomočjo IT pomembno prispeva moč njihovega prepričanja o tem, ali se lahko naučijo uporabe IT za komuniciranje z drugimi ljudmi. Starejši ljudje povezujejo svojo pozitivno zaznavo o samonadzoru nad učenjem in komuniciranjem s pomočjo IT s privlačnostjo nagrade, to je s priložnostjo za ohranjanje in dopolnjevanje socialnega konvoja. Njihovo spoznanje, da samo aktiven in kakovosten socialni konvoj omogoča socialno vključenost, spodbuja njihovo potrebo in namero po učenju novih informacijskih znanj. Ugotavljamo razliko v motiviranosti za komuniciranje s pomočjo IT med spoloma, in sicer da starejše ženske kažejo močnejšo namero za komuniciranje s pomočjo IT, ker želijo spoznati več novih prijateljev in s tem dopolnjevati člane svojega socialnega konvoja.

Zaključna ugotovitev raziskave je, da so starejši ljudje motivirani za učenje novih informacijskih znanj, če so s temi znanji pozitivno povezana njihova pričakovanja glede socialne vključenosti. Pri tem potrebujejo podporo družbene skupnosti in članov svojega socialnega konvoja. Imeti morajo občutek, da so se sposobni naučiti uporabe IT in da imajo dovolj energije in moči, da zdržijo napor, ki ga učenje uporabe IT od njih zahteva. Z novimi informacijskimi znanji lahko starejši ljudje komunicirajo z drugimi in spoznavajo nove ljudi, ki so pomemben vir njihove socialne podpore in tudi čustvene opore; to pa pozitivno vpliva na njihovo socialno vključenost in zmanjšuje tveganje za osamljenost.

LITERATURA

- Ajzen Icek (1985). From Intentions to Actions: A Theory of Planned Behavior. V: Kuhl Julius in Beckmann Jürgen (ured.). *Action-control: From Cognition to Behavior*. Heidelberg: Springer, str. 11–39.
- Ajzen Icek (1991). The Theory of Planned Behavior. V: *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, letnik 50, št. 2, str. 179–211.
- Ambrož Milan, Colarič-Jakše Lea-Marija (2015). *Pogled raziskovalca: načela, metode in prakse*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti.
- Anderson Monica, Perrin Andrew (2017). Tech Adoption Climbs Among Older Adults: Roughly two-thirds of those ages 65 and older go online and a record share now own smartphones – although many seniors remain relatively divorced from digital life. V: *Pew Research Center*, May 2017, 1–23.
- Antonucci Toni C., Akiyama Hiroko (1987). Social networks in adult life and a preliminary examination of the convoy model. V: *Journals of Gerontology*, letnik 42, št. 5, str. 519–527.
- Antonucci Tony C., Ajrouch Kristine J., Birditt Kira S. (2014). The Convoy Model: Explaining Social Relations From a Multidisciplinary Perspective. V: *The Gerontologist*, letnik 54, št. 1, str. 82–92.
- Barbosa Neves Barbara, Franz Rachel L., Munteanu Cosmin, Baecker Ron (2018). Adoption and feasibility of a communication app to enhance social connectedness amongst frail institutionalized oldest old: an embedded case study. V: *Information, Communication & Society*, letnik 21, št. 11, str. 1681–1699.
- Birditt Kira S., Antonucci Toni C., Tighe L. (2012). Enacted support during stressful life events in middle and older adulthood: An examination of the interpersonal context. V: *Psychology and Aging*, letnik 27, št. 3, str. 728–741.
- Braun Michael T. (2013). Obstacles to social networking website use among older adults. V: *Computers in Human Behavior*, letnik 29, št. 3, str. 673–680.
- Chaffin Amy J., Harlow Steven D. (2005). Cognitive learning applied to older adult learners and technology. V: *Educational Gerontology*, letnik 31, št. 4, str. 301–329.
- Chien Sung-Pei, Wu Hsin-Kai, Hsu Ying-Shao (2014). An investigation of teachers' beliefs and their use of technology-based assessments. V: *Computers in Human Behavior*, letnik 31, str. 198–210.
- Cornwell Benjamin (2011). Independence Through Social Networks: Bridging Potential Among Older Women and Men. V: *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* letnik 66, št. 6, str. 782–794.
- Fang Yang, Chau Anson K. C., Wong Anna, Fung Helene H., Woo Jean (2018). Information and communicative technology use enhances psychological well-being of older adults: the roles of age, social connectedness, and frailty status. V: *Ageing & Mental Health*, letnik 22, št. 11: str. 1516–1524.
- Fingerman Karen L., Hay Elizabeth L. (2002). Searching under the Streetlight? Age Biases in the Personal and Family Relationships Literature. V: *Personal Relationships*, letnik 9, št. 4, str. 415–433.
- Gilleard Chris, Hyde Martin, Higgs Paul (2007). Community and Communication in the Third Age: The Impact of Internet and Cell Phone Use on Attachment to Place in Later Life in England. V: *The Journals of Gerontology: Social Sciences*, letnik 62, št. 4, str. 276–283.
- Grintal Barbara (2016). *Vpliv komuniciranja z uporabo informacijske tehnologije na socialni konvoj starejših ljudi*. Maribor: Alma Mater Europaea – Evropski center, Maribor.

- Hart Traci A., Chaparro Stewart Barbara, Halcomb Charles G. (2008). Evaluating websites for older adults: Adherence to senior-friendly guidelines and end-user performance. V: *Behaviour & Information Technology*, letnik 27, št. 3, str. 191–199.
- Kahn Robert L., Antonucci Toni C. (1980). Convoys over the life course. Attachment, roles, and social support. V: Baltes Paul B. in Brim Orville G. (ured.). *Life-span development and behavior*. New York: Academic Press, str. 254–283.
- Lenarčič Blaž, Ramovš Jože (2006). Uporaba informacijsko-telekomunikacijskih tehnologij med tretjo generacijo v občini Komenda. V: *Kakovostna starost*, letnik 9, str. 1, str. 15–20.
- Milardo Robert M., Helms Heather M., Widmer Eric D., Marks Stephen R. (2014). Social capitalization in personal relationships. V: Christopher R. Agnew (ured.). *Social Influences on Romantic Relationships: Beyond the Dyad: Advances in Personal Relationships*. Cambridge University Press, str. 33–57.
- Morrison Dirk, McCutcheon Jessica (2019). Empowering older adults' informal, self-directed learning: harnessing the potential of online personal learning networks. V: *Research and Practise in Technology Enhanced Learning*, letnik 14, št. 10, str. 1–16.
- Phillips Judith, Ajrouch Kristine, Hillcoat-Nalletamby Sarah (2010). *Key Concepts in Social Gerontology*. London: SAGE Publications.
- Ramovš Jože (2012). Uporaba računalnika pri 50 in več let starih prebivalcih Slovenije. V: *Kakovostna starost*, letnik 15, št. 1, str. 20–35.
- Slegers Karin, van Boxtel Martin P. J., Jolles Jelle (2008). Effects of Computer Training and Internet Usage on Well-Being and Quality of Life of Older Adults: A Randomized Controlled Study. V: *Journal of Gerontology, Psychological Sciences*, letnik 63, št. 5, str. 176–184.
- Wilkowska Wiktorija, Ziefle Martina (2009). Which Factors Form Older Adults' Acceptasnce of Mobile Informations and Communication Technologies? V: *Lecture Notes in Computer Science*, letnik 5889, str. 81–101.

Naslov avtorice:

Dr. Barbara Grintal: barbara.grintal@almamater.si
Alma Mater Europaea-Evropski center, Maribor
Slovenska ulica 17, 2000 Maribor